

STORTINGET

Representantforslag 6 S

(2026–2027)

fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Bjørnar Moxnes, Geir Jørgensen og Terje Kollbotn

Dokument 8:6 S (2026–2027)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Bjørnar Moxnes, Geir Jørgensen og Terje Kollbotn om stans i datasenterutbygging og kontroll over kraft- og industripolitikken

Til Stortinget

Bakgrunn

Etablering av kraftkrevende datasentre i Norge har eksplodert de siste årene. Datasenternæringen står i dag for den klart største nye etterspørselen etter strøm og nettkapasitet. Dersom denne utviklingen forsetter uten politisk styring, risikerer Norge at kraftoverskuddet bindes opp, mens annet næringsliv fortrenges, arbeidsplassene uteblir og den reelle verdiskapingen og teknologiutviklingen skjer utenfor landets grenser.

Norge trenger derfor en ny kraft- og industripolitikk som særlig tar for seg veksten i datasentre.

En hovedårsak til veksten i etableringer av datasentre er at tilgangen til strømmettet fordeles etter «førstmann til mølla»-prinsippet. Fellesskapets kraftressurser prioriteres dermed ikke ut fra hva som gir størst samfunnsnytte, flest arbeidsplasser eller størst verdiskaping for Norge. Resultatet er at internasjonale teknologiskaper nå legger beslag på stadig større deler av kraften for å lagre data på norsk jord.

Norge har stått overfor lignende veivalg tidligere. På begynnelsen av 1900-tallet tok Stortinget kontroll over vannkraftressursene gjennom konsesjonslovene. På 1970-tallet ble det etablert nasjonal styring over petro-

leumsressursene. I begge tilfeller var målet det samme: å stanse utenlandske kapitalkrefter fra å sko seg på fellesskapets ressurser, og sikre at disse ressursene kom hele samfunnet til gode. Kraftoverskuddet må forvaltes etter de samme prinsippene.

Forslagsstillerne mener at det er uholdbart at forvaltningen av Norges viktigste strategiske ressurs og konkurransefortrinn overlates til et køsystem uten noen form for demokratisk kontroll. Kraften må brukes der den skaper arbeidsplasser og verdier i Norge. Derfor er tiden inne for en ny kraft- og industripolitikk som blant annet stanser den uregulerte datasenterveksten og innfører demokratisk styring og prioritering av kraftressursene.

Kraftsystemet i Norge er under kraftig press fra datasentre

I 2025 hadde Norge et rekordhøyt kraftoverskudd på over 22 terawattimer (TWh). Kraftoverskuddet bidrar til forsynings sikkerhet og rimelige og stabile strømpriser og er et viktig konkurransefortrinn for norsk industri. Dette er nå under økende press fra kraftkrevende datasentre.

På bare to år har strømforbruket til datasentre i Norge blitt doblet, og i 2025 forbrukte norske datasentre til sammen 3,14 TWh. Veksten ser ut til å fortsette i et høyt tempo. Over hele landet er nye datasenterprosjekter nå under utbygging eller planlegging. Per oktober 2026 har Statnett reservert eller køsatt om lag 12 GW nettkapasitet til datasenterprosjekter, fordelt på rundt 120 prosjekter. Med NVEs forutsetning om 70 prosent brukstid tilsvarer dette et årlig strømforbruk på rundt 70 TWh. Det er mer enn halvparten av Norges totale kraftforbruk i dag.

Hvis bare en tredjedel av disse prosjektene realiseres, vil kraftoverskuddet forsvinne og strømprisene presses opp for både folk og næringsliv. Samtidig legger etableringene beslag på store naturarealer og kan utløse behov for omfattende kraft- og nettutbygging og ytterligere naturinngrep. Og selv om ikke alle datasenterprosjektene i køen realiseres, legger reservasjonene beslag på nettkapasitet og kraft som kunne kommet eksisterende industri, nytt næringsliv og lokalsamfunn til gode.

Utviklingen har allerede fått konsekvenser. I april 2026 stanset Statnett nye reservasjoner av nettkapasitet til større industriforbruk nord for Svartisen. For næringslivet i Nord-Norge er dette svært alvorlig. For resten av landet er det en tydelig advarsel om at knapphet på kraft og nettkapasitet ikke lenger er en framtidig problemstilling. Forslagsstillerne frykter at lignende situasjoner vil oppstå i andre deler av landet dersom dagens utvikling fortsetter.

Ti år med ukritisk datasenterpolitikk

Norge er attraktivt for datasenteretablering på grunn av stabil tilgang på ren energi, relativt lave kraftpriser og et kjølig klima. Men den sterke veksten har ikke kommet av seg selv. Den er også et resultat av at norske politikere aktivt har forsøkt å gjøre Norge til et av verdens mest attraktive land for kraftkrevende datasenter.

I 2016 innførte Solberg-regjeringen kraftige rabatter i avgiftene for store datasentre. Mens vanlige strømkunder betalte 16,32 øre per kilowatttime i elavgift, betalte datasentrene kun 0,48 øre. To år senere lanserte Solberg-regjeringen strategien «Norge som datasenternasjon» samtidig som eiendomsskatten på datasenter ble fjernet. I en kronikk i NRK mente Norges første digitaliseringsminister, Nikolai Astrup, at spørsmålet ikke var om Norge skulle bruke natur og energi på å etablere datasentre, men hvor de skulle bygges. I 2021 lovet Linda Hofstad Helleland 11 000 ansatte i næringen innen 2025. Fasiten ble en annen. Ifølge Statistisk sentralbyrå var det kun 677 sysselsatte i 2024.

Støre-regjeringen har fjernet noen av de mest gunstige fordelene, men har i liten grad tatt politisk kontroll. Den nye datasenterstrategien fra 2025 viderefører i stor grad ambisjonene om at Norge skal være et attraktivt land for datasenteretablering. Samtidig framhever regjeringen registreringsplikt og rapporteringskrav som viktige tiltak. Dette er ikke offensiv eller streng regulering, men grunnleggende orden i papirene.

Mange kommuner har også latt seg lokke av urealistiske løfter uten å stille krav om lokal verdiskaping, arbeidsplasser og energibruk. I flere saker har hemmelighold og hurtig saksbehandling umuliggjort en åpen debatt og inkludering av lokalbefolkningen. Lokale myndigheter skal ha en viktig rolle i arealforvaltningen, men

spørsmål om forvaltningen av kraftoverskuddet er først og fremst et nasjonalt anliggende.

Det er behov for demokratisk styring av kraftressursene

Den ukontrollerte veksten i datasenter synliggjør et grunnleggende problem i dagens kraftsystem: mangelen på prioritering mellom ulike formål i tildeling av kraft. Etter dagens system har nettselskapene en plikt til å tilby nettilknytning til alle aktører som ønsker det. I praksis betyr dette at tildelingen av nettkapasitet bygger på et prinsipp om «førstemann til mølla»: Den som søker først, får kapasitet først.

Dermed behandles prosjekter med svært ulik betydning for sysselsetting, verdiskaping og annen samfunnsnytte etter de samme kriteriene. Resultatet er at datasenter som utvinner kryptovaluta, får strømtilgang foran hjørnesteinsbedrifter som vil utvide virksomheten, eller forurensende industri som ønsker å kutte klimagassutslipp.

I juni 2026 vedtok Stortinget enstemmig at det kan gis prioritert tilknytning til strømmettet når det er nødvendig for å ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser. Dette viste at det er mulig å prioritere etter samfunnsnytte. Men behovet for prioritering er langt mer omfattende, og må helt klart utvides.

I Danmark viser de at en annen politikk er mulig. Før sommeren samlet et bredt politisk flertall seg om en akuttplan for håndtering av knapphet i strømmettet. Ambisjonen er å erstatte «førstemann til mølla» med et system der nettkapasitet tildeles etter samfunnsnytte og der datasentre som ikke ivaretar samfunnskritiske funksjoner blir nedprioritert i strømkøen. Kun fire måneder senere er disse forslagene nå vedtatt i Folketinget. Forslagsstillerne mener at Norge må trekke lærdom av utviklingen i Danmark, ikke minst når det gjelder de danske myndighetenes vurdering av handlingsrommet innenfor EU-retten til prioritering av nettilknytning.

Norge skal ikke være verdens grønne minnepinne

Digital infrastruktur er en nødvendig del av et moderne samfunn, og datasentre vil spille en viktig rolle i fremtiden. Spørsmålet er derfor ikke om Norge skal ha datasentre, men hvilke datasentre som skal prioriteres når kraft og nettkapasitet blir stadig knappere.

Forslagsstillerne registrerer at stadig flere partier har fått øynene opp for utfordringene knyttet til den ukontrollerte veksten i kraftkrevende datasentre. Likevel har det så langt ikke vært flertall for noen tiltak som endrer utviklingen og styrker den politiske kontrollen over kraften. Det eneste vesentlige unntaket er Stortingets vedtak om å stanse kraftkrevende kryptoutvinning.

Men til tross for at Stortinget har bedt regjeringen om å innføre eller utrede et kryptoforbud ved tre forskjellige anledninger i løpet av to år, er et slikt forbud fortsatt ikke på plass.

Forslagsstillerne mener tiden for utredninger og strategier uten konkrete virkemidler er forbi. Dersom dagens utvikling fortsetter, risikerer Norge at stadig større deler av kraftoverskuddet, nettkapasiteten og arealressursene bindes opp i datasenterprosjekter med begrensede ringvirkninger for norsk økonomi. Samtidig kan industriprosjekter, utslippskutt og arbeidsplasser bli stående igjen på perrongen.

Derfor ønsker forslagsstillerne en midlertidig stans i etableringen av nye datasentre til et nytt regelverk i kraft- og industripolitikken er på plass. Regelverket må inkludere nye regler for hvem som prioriteres i nettkøen, en konsesjonsordning for nye store kraftforbrukere med demokratisk behandling av store søknader og en ny strategi for digitalisering.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen, i lys av den sterke økningen i etterspørsel etter kraft til datasenternæringen, innføre en stans i tildeling av strøm- og nettkapasitet til nye datasenterprosjekter. Stansen må gjelde inntil en ny politikk for datasenternæringen, inkludert et nasjonalt regelverk som regulerer nettilknytningen for datasentre, er på plass. Denne stansen skal ikke gjelde datasentre som ivaretar samfunns-kritiske offentlige funksjoner og nødvendig offentlig datalagring.
2. Stortinget ber regjeringen utarbeide nye regler for datasenternæringen og annet større kraftforbruk. Disse må inkludere et nasjonalt konsesjonssystem for store nye forbrukere av kraft, og nye generelle kriterier for nettilknytning som tar utgangspunkt i samfunnsnytte, og som inkluderer hensynet til natur, klima, arbeidsplasser og nasjonal kontroll over kritisk infrastruktur.
3. Stortinget ber regjeringen, som en del av en ny politikk for datasenternæringen og annen kraftkrevende industri, fremme forslag om at alle nye prosjekter med et forventet effektuttak på 25 MW eller mer skal forelegges Stortinget før endelig tildeling av strøm- og nettkapasitet, etter modell av reglene for stortingsbehandling av investeringer innen petroleumsindustrien.
4. Stortinget ber regjeringen utarbeide en oppdatert digitaliseringsstrategi som blant annet vurderer behovet for nasjonal kontroll over digital infrastruktur, datalagring, kunstig intelligens og skytjenester.
5. Stortinget ber regjeringen vurdere om datasentre skal omfattes av sikkerhetsloven, herunder reglene om eierskapskontroll, og legge saken frem for Stortinget.
6. Stortinget ber regjeringen kartlegge hvilke norske data og hvilke samfunnskritiske funksjoner som i dag er underlagt utenlandsk jurisdiksjon gjennom eierskapet til infrastrukturen, herunder virkningen av den amerikanske CLOUD Act (The Clarifying Lawful Overseas Use of Data Act), og legge resultatet frem for Stortinget innen utgangen av 2027.
7. Stortinget ber regjeringen sikre at data og systemer som er avgjørende for kritiske samfunnsfunksjoner, lagres og behandles under norsk jurisdiksjon, eller hos leverandører som ikke kan pålegges utleveringsplikt av fremmed stat.

5. oktober 2026

Marie Sneve Martinussen

Bjørnar Moxnes

Geir Jørgensen

Terje Kollbotn

